

Nr 40.

Av herr **Carlsson, Olof**, *angående särskilt arvode till det försäkringsråd, som tjänstgör såsom ordförande å grupp.*

Grunderna för försäkringsrådets organisation äro fastställda genom lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet med däri den 24 maj 1918 vidtagen ändring.

Enligt nämnda lag skall rådet bestå av minst sju ledamöter. Två av ledamöterna skola representera arbetsgivarna och två arbetarna. Dessa ledamöter jämte tre suppleanter för en var av dem förordnas av Konungen för två år i sänder efter förslag på sätt i lagen närmare bestämmes. Övriga ledamöter, av vilka en skall vara rådets chef, utnämnas omedelbart av Konungen. Minst två av dem skola vara lagkunniga män, vilka fullgjort vad författningarna föreskriva om dem, som må nyttjas i domarämbeten.

Ärenden, som enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete och andra författningar skola behandlas av försäkringsrådet, prövas och avgöras av fem ledamöter, eller av fyra, om de äro ense om slutet. Av dessa ledamöter skall en vara representant för arbetsgivarna och en för arbetarna samt de övriga vara av Konungen omedelbart tillsatta och bland dem minst en vara lagfaren. I behandlingen av viktigare ärenden enligt dessa författningar eller ärende av allmän betydelse skola deltaga minst sju ledamöter, av vilka två skola vara representanter för arbetsgivarna och två representanter för arbetarna samt av de övriga minst två vara lagfarna.

Beträffande ovannämnda ärenden föreskriver vidare den för rådet den 18 juni 1927 fastställda arbetsordningen, att om rådets arbete är uppdelat på avdelningar och någon avdelning vid överläggning till avgörande av visst ärende finner å avdelningen rådande mening avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit antagen av rådet, avdelningen må förordna, att ärendet i hela dess vidd eller, där sådant prövas kunna ske, allenast viss i ärendet uppkommen fråga skall avgöras av rådet i dess helhet (plenum).

Antalet av Kungl. Maj:t omedelbart tillsatta ledamöter utgöres från och med den 1 juli 1939 av, förutom chefen, fem försäkringsråd och tre assessorer.

Sedan den 1 september 1931 lottas till försäkringsrådet inkommande mål å fyra avdelningar. Vid målens föredragning och avgörande är rådet sedan nämnda dag uppdelat i två grupper. Dessa utgöra vardera en självständig domstol och motsvara begreppet avdelning i arbetsordningens bemärkelse. Såsom ordförande å den ena gruppen fungerar rådets chef. Å den andra

gruppen har ordförandeskapet sedan gruppindelningens tillkomst utövats av äldsta försäkringsrådet.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 april 1937 hemställde försäkringsrådet, att det försäkringsråd, som tjänstgör som ordförande å grupp, måtte placeras i högre lönegrad än övriga försäkringsrådstjänster.

Denna skrivelse överlämnades sedermera till 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga.

Sedan 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga anhållit, att försäkringsrådet ville delgiva dem de önskemål, som för rådets del kunde föreligga vid omprövning av lönegradsplaceringen för befattningshavare vid allmänna civilförvaltningen, anförde försäkringsrådet i skrivelse till de sakkunniga den 22 juni 1939 efter att hava angivit de författningar, som falla inom rådets ämbetsområde, bland annat:

Från och med den 1 juli 1939 tjänstgöra å den ena gruppen rådets chef såsom ordförande, två försäkringsråd, en assessor, en representant för arbetsgivarna och en för arbetarna samt å den andra ett försäkringsråd såsom ordförande, de två återstående försäkringsråden, en assessor, en representant för arbetsgivarna och en för arbetarna. Den tredje assessorn tjänstgör å båda grupperna. För åstadkommande av önskvärd cirkulation av de i avgörandena deltagande ledamöterna sker efter vissa perioder växling av de i grupperna tjänstgörande ledamöterna med undantag av ordförandena. Föredragningen verkställs av försäkringsråden och assessorerna samt — i huvudsak — av sekreterarna. I plenum deltaga samtliga nu nämnda ledamöter med undantag av assessorerna.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut tjänstgöra härjämte såsom tillfälliga ledamöter två medicinskt sakkunniga i handläggningen av ärenden, i vilka försäkringsrådet eljest skulle hava inhämtat utlåtande av dessa.

Inom vardera gruppen arbetas i olika kombinationer med 5 eller 4 ledamöter. Flertalet ärenden avgöras med 5 ledamöter.

Försäkringsrådet har huvudsakligen karaktär av dömande myndighet. Sålunda har rådet att såsom specialdomstol avgöra tvister rörande tillämpningen av ovannämnda författningar. Med hänsyn till bland annat vikten av att i dylika mål erhålla ett snabbt avgörande och att tillgodose behovet av på ifrågavarande område förefintlig speciell sakkunskap och erfarenhet hava frågor om tillämpning av nämnda författningar undandragits de allmänna domstolarna och överlämnats till försäkringsrådet. Rådet har att jämväl i övrigt med uppmärksamhet följa tillämpningen av ifrågavarande författningar och har tillagts befogenhet att, oberoende av huruvida besvär anförts, till prövning upptaga nu omhandlade frågor. Dessutom har försäkringsrådet att behandla vissa ansökningsärenden, nämligen frågor om utbyte av livräntor mot kapital för en gång.

Antalet mål och ärenden, som försäkringsrådet har att behandla, håller sig för närvarande omkring 6.000 för år, däri ej inräknat kungl. remisser och andra ärenden av mera allmän natur.

Målen om ersättning enligt ovan omförmälda författningar äro i de flesta fall av synnerlig vikt för de personer som direkt beröras därav. För de skadade, som i regel tillhöra kroppsarbetarnas klass, äro sålunda de enligt socialförsäkringslagarna utgående ersättningarna oftast av genomgripande

ekonomisk betydelse, och för denna stora medborgargrupp torde dessa mål i allmänhet vara av större intresse än vanliga civilmål av ekonomisk natur.

Försäkringsrådets avgöranden av socialförsäkringsrättsliga spörsmål få ofta stor principiell betydelse för den sociala olycksfallsförsäkringens omfattning genom vidsträckt prejudicerande verkan för ett mycket stort antal liknande fall.

Försäkringsrådet vill vidare påpeka, att rådet har att i åtskilliga av de mål, som falla under dess bedömande, taga ställning till rent civilrättsliga och andra frågor, som falla utanför den egentliga socialförsäkringen, exempelvis frågor hänförliga till obligationsrätten, familjerätten och sjörätten.

Värdet av det ersättningsanspråk, som framföres i försäkringsrådet, kan ofta uppgå till avsevärda belopp. Sålunda kan kapitalvärdet av ifrågasatt livränta uppgå till över 50.000 kronor. Än större kunna de ekonomiska värden, som stå på spel, bli vid inträffad massolycka (exempelvis om ett fartyg förlit) och under rådets bedömande drages frågan om vilken försäkringsinrättning, som har att svara för de enligt socialförsäkringen utgående ersättningarna.

Slutligen må erinras, att försäkringsrådet i samtliga fall, som kunna dragas under dess prövning, är sista instans. Före tillkomsten av försäkringsrådet hörde de spörsmål, varom nu är fråga, under de allmänna domstolarnas bedömande. Då värdet av det under rådets bedömande dragna tvisteföremålet ofta överstiger den summa revisibilis av 1.500 kronor, som stadgas i 30 kap. rättegångsbalken för rätt till fullföljande av talan mot utslag av hovrätt, lärer försäkringsrådet i de mål, som höra under dess kompetens, i ett stort antal fall kunna anses utöva den funktion, som eljest tillkommer högsta domstolen.

— — —

Försäkringsrådets chef är som ovan angivits ordförande å den ena av de grupper, vari rådet för målens avgörande är indelat sedan den 1 september 1931. Gruppindelningen medför, att även viktiga och större mål i stor utsträckning komma att avgöras i chefens frånvaro, något som man icke torde hava räknat med vid rådets tillkomst. I chefens ställe tjänstgör ett försäkringsråd som ordförande å den grupp, där chefen icke är närvarande, och har han såsom ordförande för denna grupp ansetts skyldig att fylla de funktioner, som å den andra gruppen tillkomma chefen, och särskilt att tillse, att mål, vars avgörande innebär avvikelse från rådets praxis, blir hänskjutet till plenum.

Försäkringsrådet föreslog, att det försäkringsråd, som tjänstgör som ordförande å grupp, beredes högre löneställning än övriga försäkringsråd som kompensation för honom åvilande större ansvar och därav följande större arbetsbörda. I sådant avseende åberopades, att ordförande å division i hovrätt i denna egenskap uppbär ett särskilt årligt arvode å 2.500 kronor. Försäkringsrådet ansåg, att avlöningsförhöjning för det försäkringsråd, som tjänstgör som ordförande å grupp, borde — i likhet med vad som föreslagits beträffande divisionsordförande i hovrätt — ske i den formen, att en ledamotsbefattning placeras i lönegrad B 2.

Försäkringsrådet föreslog sedermera i skrivelse till tjänsteförtecknings-sakkunniga den 29 augusti 1941, att för det försäkringsråd, som tjänstgör

såsom ordförande å grupp, borde i tjänsteförteckningen upptagas benämningen försäkringsråd, tillika ordförande å grupp.

I sitt den 18 juni 1942 avgivna betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser den allmänna civilförvaltningen del II byråchefs- och rådstjänster m. m. (SOU 1942: 30) anförde tjänsteförteckningssakkunniga beträffande ordföranden å grupp inom försäkringsrådet:

I viss mån jämförlig med avdelningschefsbefattning är befattningen såsom ordförande å den ena av de två grupper på vilka försäkringsrådet arbetar. Å den andra gruppen ledes arbetet av ämbetsverkets chef. Man skulle sålunda kunna överväga att upptaga förstnämnda befattning i tjänsteförteckningen såsom en avdelningschefsbefattning. Å andra sidan ligger nära till hands att, såsom försäkringsrådet också gjort, söka jämförelse med divisionsordförandena i hovrätt, vilka utöver lön enligt 30 lönegraden åtnjuta arvode av 2.500 kronor. Även om en dylik jämförelse icke är helt oberättigad, vill det dock synas som om så konstitutiv olikhet i arbetsuppgifter föreligger, att det ej framstår såsom befogat att åvägabringa likställighet mellan nämnda befattningar och den nu avhandlade. Därest det skulle finnas lämpligt att tillerkänna den befattningshavare, som jämte försäkringsrådets chef tjänstgör såsom gruppordförande, särskilt arvode, torde detta skäligen kunna bestämmas till 1.200 kronor. Skulle det åter finnas, att befattningen bör upptagas i tjänsteförteckningen såsom avdelningschefsbefattning, torde en placering i lönegraden A 32 i första hand kunna övervägas. Visserligen skulle därvid slutlönen något understiga den slutlön som skulle utgå vid bifall till de sakkunnigas förslag om särskilt arvode utöver lön enligt 30 lönegraden, men denna minskning finge därvid i enlighet med vad de sakkunniga i det följande komma att föreslå för andra befattningshavare utgöra kompensation för förbättrade pensionsförmåner. De sakkunniga tilltro sig emellertid icke att med säkerhet avgöra vilkendera av de angivna utvägarna, som med hänsyn till försäkringsrådets speciella förhållanden är att föredraga.

Försäkringsrådet avgav den 28 augusti 1942 utlåtande över tjänsteförteckningssakkunnigas förslag, därvid rådet beträffande gruppordföranden anförde:

De sakkunniga hava uttalat, att det låge nära till hands att söka jämförelse med divisionsordförandena i hovrätt men att det dock ville synas som om så konstitutiv olikhet i arbetsuppgifter förelåge, att det ej framstode såsom befogat att åvägabringa likställighet mellan nämnda befattningar, för vilka de sakkunniga förordade placering i lönegraden A 34, och den nu avhandlade. Vad som med detta uttalande åsyftas synes icke fullt klart, men närmast till hands torde väl ligga, att de sakkunniga härmed velat giva uttryck för den uppfattningen, att de arbetsuppgifter, som åvila gruppordföranden i försäkringsrådet i jämförelse med övriga försäkringsråd, skulle förete mindre olikhet i kvalitativt hänseende än den, som förelåge mellan divisionsordförande i hovrätt i jämförelse med övriga hovrättsråd. Gentemot detta vill försäkringsrådet såsom förut framhålla, att ifrågavarande gruppordförande å sin grupp fyller de uppgifter, som å den andra tillkommer *rådets chef*, och därvid särskilt har att övervaka, att enhetligheten i rådets praxis noga upprätthålles, samt att han för att bättre och

allsidigare kunna fylla dessa sina särskilda funktioner i större utsträckning än övriga försäkringsråd deltagar i avgörandet av de viktigare och mera krävande målen. För att bereda honom någon lättnad härför åtnjuter han befrielse från föreståndarskap för avdelning, från deltagande i avgörandet av en del mål av enklare beskaffenhet samt från den föredragningskyldighet, som åligger övriga försäkringsråd.

För försäkringsrådets ställning i förhållande till riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen ävensom för rådets rekrytering skulle det ej heller vara utan betydelse, därest det försäkringsråd, som fungerar som gruppordförande, med avseende på utgående löneförmåner i ej allt för oväsentlig grad komme att höja sig över lönegraden A 30. Därigenom skulle även rådets ställning såsom högsta dömande och övervakande myndighet inom sitt område erhålla en väl motiverad markering.

Med hänsyn till att de sakkunniga icke ansett sig kunna framlägga förslag till lösning av frågan om försäkringsrådets löneplacering, ansåg försäkringsrådet det icke lämpligt, att gruppordförandens löneställning nu gäves en definitiv karaktär genom placering i lönegrad, utan fann sig böra förordda, att frågan löstes provisoriskt genom arvode, som på grund av vad rådet anfört borde utgöra 2.500 kronor om året. Gruppordföranden syntes böra erhålla tjänstebestämmningen försäkringsråd, tillika ordförande å grupp.

I skrivelse den 28 augusti 1942 med anslagsäskanden för budgetåret 1943/44 har försäkringsrådet hemställt om upptagande under anslagsposten »Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t» av en särskild post å 2.500 kronor till arvode åt ett försäkringsråd, tillika ordförande å grupp.

I häröver den 14 september 1942 avgivet utlåtande har statskontoret i anslutning till tjänsteförteckningssakkunnigas förslag förordat ett årsarvode av 1.200 kronor till den befattningshavare, som jämte försäkringsrådets chef tjänstgör såsom gruppordförande.

Vid anmälan om de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1943/44 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, anförde departementschefen (V. sid. 44), att då tjänsteförteckningssakkunnigas betänkande torde komma att bli föremål för ytterligare granskning frågan om särskilt arvode till det försäkringsråd, som jämte rådets chef tjänstgör såsom gruppordförande, icke nu syntes böra upptagas till behandling, samt att något arvode till gruppordföranden därför icke borde beräknas för nästa budgetår.

Över tjänsteförteckningssakkunnigas förslag har allmänna lönenämnden avgivit utlåtande den 11 december 1942. Lönenämnden har därvid ansett övervägande skäl tala för, att befattningen såsom ordförande å den av försäkringsrådets båda grupper, vars arbete icke ledes av ämbetsverkets chef, alltjämt upptages i lönegraden A 30, med rätt för tjänsteinnehavaren till särskilt arvode därutöver. Vad beträffar arvodets storlek har lönenäm-

den tillstyrkt de sakkunnigas förslag om ett belopp av 1.200 kronor samt därvid erinrat, att divisionsordförande i kammarrätten åtnjuter särskilt arvode å 1.200 kronor utöver lön i lönegraden A 30.

Av försäkringsrådet anförda skäl för en förbättrad löneställning för det försäkringsråd, som tjänstgör såsom gruppordförande, kan jag med den erfarenhet jag äger från ett mångårigt ledamotskap i försäkringsrådet till fullo vitsorda.

Med anledning av allmänna lönenämndens erinran om arvoden för divisionsordförandena i kammarrätten må erinras, att dessa arvoden ej varit föremål för behandling av tjänsteförteckningssakkunniga utan av särskilda sakkunniga, som den 16 mars 1942 avgåvo betänkande (SOU 1942: 18), varefter arvodesfrågan genomfördes vid 1942 års riksdag.

Då anordningen med ett försäkringsråd såsom ordförande å den av försäkringsrådets båda grupper, vars arbete icke ledes av ämbetsverkets chef, förekommit ända sedan den 1 september 1931 och försäkringsrådets framställning om förbättrad löneställning för denne befattningshavare ligger så långt tillbaka i tiden som den 2 april 1937, synes det mig även med beaktande av tidsläget icke vara berättigat att uppskjuta denna frågas avgörande, särskilt med tanke på att divisionsordförandena i kammarrätten, vilkas arvodesfråga, som nämnts, behandlats av andra sakkunniga, numera åtnjuta ordförandearvode. Tjänsteförteckningssakkunniga liksom statskontoret och allmänna lönenämnden hava också tillstyrkt förbättrad löneställning för ifrågavarande befattningshavare, ehuru med lägre belopp än det av försäkringsrådet föreslagna.

Ehuru starka skäl tala för ett årsarvode av 2.500 kronor, anser jag mig med hänsyn till vad i de avgivna yttrandena anförts icke böra framställa förslag härom utan begränsa min hemställan till ett arvode av 1.200 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte vid behandling av avlöningsstaten för försäkringsrådet besluta, att ett arvode av 1.200 kronor skall utgå till det försäkringsråd, som tjänstgör såsom ordförande å den av försäkringsrådets båda grupper, vars arbete icke ledes av rådets chef.

Stockholm den 20 januari 1943.

Olof Carlsson.